

C/ Nou del teatre, 16
17004 - GIRONA
Tel. 972 22 50 44
www.cinematruffaut.girona.cat
a.e: info@cinematruffaut.com

MEMBRE DE LA XARXA

SOBRE TODO DE NOCHE

Espanya, 2023

Direcció: Víctor Iriarte

Guió: Isa Campo, Víctor Iriarte, Andrea Queralt

Intèrprets: Lola Dueñas, Ana Torrent, María Vázquez, Manuel Egozkue

Durada: 108 min

Gènere: drama

Idioma: portuguès, castellà

Data d'estrena: 01/12/2023

Allò que mai no podrà ser arrabassat: la pròpia història

“Esta será una historia de terror. Será una historia policíaca, un relato de serie negra y de terror. Pero no lo parecerá. No lo parecerá porque soy yo la que lo cuenta. Soy yo la que habla y por eso no lo parecerá. Pero en el fondo es la historia de un crimen atroz.” (“Amuleto”, Roberto Bolaño)

La cita que encapçala aquest text apareix impresa al començament, sobre un fons aquàtic, de *Sobre todo la noche*, primer llargmetratge de ficció de Víctor Iriarte (Bilbao 1976) després d'haver realitzat diversos curts i un film experimental de caràcter autobiogràfic, *Invisible* (2013), amb moltes imatges tan fantasmals que ni es veuen. És, certament, una forma pertinent de presentar una pel·lícula que transita lliurement per diversos gèneres (hi és present el polar, també hi ha terror i ben real, s'obre cap al musical i l'aventura palpitant-hi el melodrama) transfigurats per una mirada assagística amb la qual, al capdavall, fer cinema polític, però sense seguir-ne les formes convencionals. Iriarte vol fer-ne, doncs, explorant en les formes cinematogràfiques, tal com l'escriptura de Bolaño ho fa amb les literàries (inclosos tots els jocs metaliteràries) sense perdre mai de vista la política, sobretot la denúncia del terror polític exercit per dictadures criminals o governs autoritaris que poden aparèixer en suposada democràcia: *Amuleto*, per esmentar l'obra citada, és una novel·la en què es fa present com, el 18 de setembre del 1968, l'exèrcit va envair i ocupar la Ciutat Universitària de l'UNAM, a Mèxic DF, per reprimir el moviment estudiantil. En el cas de *Sobre todo la noche*, hi ha la denúncia política dels robatoris de nadons a l'estat espanyol. Aquest crim atroç va començar als inicis del franquisme com una manera de punir les dones republicanes, moltes de les quals van ser assassinades després de parir els seus fills, entregats a matrimonis del règim; però s'ha de dir que, mantenint-se com una forma de negoci criminal perpetrat en clíniques (moltes en mans "religioses") i tant aprofitat com emparat per gent amb poder, consta que hi ha casos com a mínim fins a l'any 1990: Iriarte insereix unes imatges documentals dels temps de la Transició que suggereixen una crítica respecte a com no va fer-se net del franquisme en tants d'aspectes. De fet, la història que explica la pel·lícula té una temporalitat incerta i fins podria ser narrada, i majorment viscuda, en el moment actual: una manera de dir que hi ha crims que, causant un dolor interminable, no haurien de prescriure.

La història de "Sobre todo de noche" és la d'una dona (Vera) que va tenir un fill que, en no poder-se'n fer càrrec, va donar en adopció: quan va intentar saber-ne, va adonar-se que no constava enlloc que en fos la mare; la d'una altra dona (Cora) que va adoptar-lo creient que la mare biològica havia mort; i també la del fill (Egoz)

de totes dues. Vera (esplèndida Lola Dueñas) té una vida secreta com a lladre (el polar) com una forma de venjar-se dels poderosos (hi apareix especialment assenyalada la figura d'un jutge) que actuen amb tota impunitat: una venjança personal i en nom de tantes dones que, ho diu Vera, són víctimes oblidades i esborrades de la Història: "L'únic que no han pogut arrabassar-me és la meua història i com l'explico", afirma. La "meua història" és una de tantes que no havien sigut explicades. El "com", evidentment, és clau. Tenint present la cita de Bolaño, fa que la història no sembli de terror o policíaca, encara que ho sigui i a la fi també sigui una altra cosa. El "com" apel·la a la forma de narrar la història (explicada majorment a través de cartes amb què un jo s'expressa) i al que es mostra a través d'imatges depurades, possiblement inspirades per Bresson, sense ser mancades d'emoció i també d'una palpitació misteriosa.

En tot cas, Vera aconsegueix localitzar el seu fill (Manuel Egozkue) i, a través de cartes i mapes, el convoca a una cita. També convoca la mare adoptiva, una pianista (d'aquí, l'obertura al musical, que també hi és en un ball fantàstic d'Egoz, i fins en un cert joc de repeticions com "ritornellos") interpretada per Ana Torrent. Aleshores entra en joc la veu de Cora, que també se sent enganyada i potser una mica culpable. La cita és en un lloc a prop de Porto, on sembla que corri el fantasma de Manoel de Oliveira: Un lloc on poder realitzar una venjança definitiva tenyint-se de ros, com si fossin heroïnes de Hitchcock o de Truffaut; però també on poder reconciliar-se amb la vida a través de la comprensió i de l'alegria d'estar junts. I és així que aquest film tant íntim com polític es fa commovedor. Al darrere hi ha un guió on es nota la intervenció sàvia i delicada d'Isa Campo, també una de les productores de la pel·lícula a través de La Termita, empresa que comparteix amb Isaki Lacuesta. És amb aquest últim que Víctor Iriarte, mentre estudiava el màster de Documental de Creació a la Universitat Pompeu Fabra, va iniciar-se en la pràctica cinematogràfica com a assistent de direcció de *Cravan versus Cravan*. Un dels exemples de llargues complicitats que fan possible que apareguin pel·lícules insòlites, tan estranyes com belles i en algun cas amb ràbia política, dins del cinema realitzat a l'estat espanyol, sovint a la dita "perifèria" i al marge de la producció industrial. Una d'aquestes pel·lícules és *Sobre todo de noche*, que va presentar-se a la "Giornate degli Autori" de la Mostra de Venècia i ha deixat empremta en altres festivals.

Imma Merino
Col·lectiu de Crítics de Cinema de Girona